

Пісклова Л. А., студентка магістратури
Науковий керівник: Ляпунова В. А.,
доктор педагогічних наук, доцент кафедри
соціальної роботи, соціальної педагогіки та дошкільної освіти
*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Запорізька область, Україна*

ПРИЙОМИ РОЗВИТКУ ТОЛЕРАНТНИХ ЯКОСТЕЙ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ДЗО

Ідеологічна і соціальна нестабільність у країні, низький рівень моральних цінностей, не влаштованість підростаючого покоління зумовили наростання в суспільстві соціальної тривожності, невпевненості у майбутньому, агресивності й жорстокості.

Для вирішення перелічених проблем суспільству необхідно створювати умови для гуманізації освітнього процесу та демократизація стосунків між його учасниками, де в центрі уваги – людина як найвища соціальна цінність, якій буде забезпечуватися повне розкриття її можливостей і здібностей, а пріоритетом стануть загальнолюдські цінності та гармонічні стосунки з навколишнім світом. Втілення в життя гуманістичних ідей нерозривно пов'язана із розвитком та вихованням толерантної особистості [1].

Сучасна світова психолого-педагогічна наука зараховує проблему формування толерантності до одного з актуальних завдань морального виховання сучасної людини. Адже, саме духовно-моральне виховання дітей та молоді, їх підготовка до активної, творчої, соціально значущої і міжкультурної життєдіяльності є найважливішою складовою розвитку українського громадянського суспільства і держави в цілому.

Для вивчення проблеми формування толерантності у дошкільнят необхідно виявити сутність поняття «толерантність», визначити його особливості та дати найбільш прийнятне поняття для теми нашого дослідження.

Толерантність від латинського «tolerantia» означає терпіння.

Старший дошкільний вік має величезний потенціал розвитку і є періодом розширення соціальних зв'язків зі світом, оволодіння соціальним простором людських відносин через спілкування з дорослими, а також через ігрові та реальні відносини з однолітками.

У сучасного дошкільника помічається підвищена активність, самостійність у пізнанні, різних видах діяльності, комунікації, і в той же час менш значущими сьогодні є для нього книги, замінні електронними іграшками, комп'ютером. Це свідчить про широкі можливості розвитку дитини і виховання основ толерантної культури на даному віковому етапі. Протягом цього періоду на якісно новому рівні реалізується потенціал розвитку дитини як активного суб'єкта, що пізнає навколишній світ і самого себе, що здобуває власний досвід діяння в цьому світі. Найважливіші новоутворення виникають у всіх сферах психічного розвитку: перетворюються інтелект, особистість, соціальні відносини.

Не дивлячись на те, що дітям цього віку властивий природний егоїзм, у той же час, завдяки природній безкорисності, дитину легко навчити справедливості у стосунках з партнерами, сприймати їх як рівних собі, висловлювати свою думку чи враження толерантно.

Отже, *виховання толерантних взаємостосунків старших дошкільників* – це процес формування під впливом спеціально створених педагогічних умов особистості дошкільника, здатної до свідомих характерних проявів (безкорисної турботи та чуйності; доброзичливих емоційних проявів та емпатії; рівноправного та поступливого ставлення до оточуючих; позитивного прийняття себе та стриманого відстоювання своїх позицій), які виявляються у спілкуванні, вчинках та спільній діяльності.

Толерантність дітей старшого дошкільного віку, можливо розглядати як інтегративну якість особистості і одночасно її диспозиційну структуру, яка обумовлює бажання і вміння дитини здійснювати соціальні комунікації на основі тактовного і шанобливого ставлення до оточуючих людей, незалежно від статі, віку, національності, соціального статусу; здатність до сприйняття різноманіття світу.

Протягом старшого дошкільного віку відбувається становлення механізмів толерантної поведінки: особистісної ідентифікації, децентрації, емпатії; механізмів розвитку особистості: підпорядкування мотивів, становлення внутрішньої позиції; внутрішніх механізмів морального розвитку: ідентифікації, відокремлення, соціальної перцепції; про соціальну поведінку, що включає основні показники толерантної поведінки.

Людину не можна примусити бути моральною – потрібно її переконати, пропустити знання через її емоції, почуття, психіку, через свідомість з тим, щоб висловлені моральні цінності стали її власним надбанням» [3, с. 40].

Дослідники дошкільного дитинства Л. Артемова, А. Богущ, Р. Буре, Н. Гавриш, О. Запорожець, В. Кузь, О. Кононко, В. Котирло, І. Рогальська наголошують, що родина і дошкільний навчальний заклад, не можуть замінити один одного і мають взаємодіяти задля досягнення гармонійного розвитку дитини-дошкільника, виконуючи кожен свої специфічні виховні функції.

Деякі психологи (наприклад, В.А. Петрицький) схильні виділяти такі функції толерантності:

- комунікативну, вона допомагає зрозуміти партнера по спільній діяльності і дати вірну оцінку його здібностям;
- синдикативні, вона виражається в умінні гуртувати колектив;
- трансляційну, необхідну для будь-якого виду діяльності;
- адаптаційну, виражену в здатності адекватно реагувати на мінливу ситуацію;
- активну, яка дозволяє змінювати точку зору партнера без насильства і примусу з боку [4, с. 28].

Щоб виховати толерантну особистість необхідно знати підходи виховання толерантності:

1. Особистісно-орієнтований:
 - визнання права кожної особи на свободу, самовизначення, індивідуальність і самовираження;

– визна
– опора
партнера;
– індив
2. Діяль
– опора
– орієнта
– забезпе
– побу
дітей [2].
Дані під
Гуманіст
толерантної ос
– принцип
домлення до
Єдність цілей
рантності;
– принцип
сті багато в ч
категорії і зв'
світі. Принцип
реального жит
– принцип
ня толерантно
Спіраючись
ми виховання ос
вважаємо за м
аксіологічний під
Отже, слід зав
взаємодії, емоцій
рпимої і компром
виховати толера

Література:

1. Носов В.І. Про
гогіка і психод
2. Общине дете
Р.Б. Стеркиной
3. Побірченко Н.С.
Збірник науков
імені Павла Т
Н.С. Побірченк
4. Рубаха І.П. Лю
ха. – Х. : Ранок.

- визнання і виконання своїх обов'язків перед собою та іншими;
- опора при взаємодії на мотивацію, цінності, досвід. «Я концепцію» партнера;

- індивідуальний підхід.

2. Діяльнісний:

- опора на активність, свідомість і самостійність;
- орієнтація не на вербальний вплив, а на діяльність самої дитини;
- забезпечення суб'єктивної свободи у виборі діяльності та її компонентів;
- побудова виховання через спеціально організовану діяльність і спілкування дітей [2].

Дані підходи забезпечать повноцінне виховання дитини.

Гуманістична педагогіка і психологія виділяють певні принципи виховання толерантної особистості:

- принцип цілеспрямованості: виховання толерантності вимагає чіткого усвідомлення доцільності педагогічних впливів, чіткого визначення мети педагогом. Єдність цілей педагога і дитини є одним з чинників успішності виховання толерантності;

- принцип зв'язку виховання толерантності з життям: виховання толерантності багато в чому залежить від того, наскільки дитина усвідомлює значущість цієї категорії і зв'язок її з життям, бачить її результати або наслідки інтолерантності в світі. Принцип полягає в єдності соціально організованого виховного процесу і реального життєвого досвіду, відсутність розбіжності слова зі справою [1].

- принцип створення толерантного середовища в освітній установі: виховання толерантності можливо тільки в умовах толерантного освітнього середовища.

Спираючись на теоретичні положення, з безлічі підходів до розробки проблеми виховання основ толерантної культури у дітей старшого дошкільного віку ми виокремимо за можливе застосувати особистісно-діяльнісний, культурологічний і психологічний підходи.

Отже, слід зазначити, що саме усвідомлене володіння правилами толерантної взаємодії, емоційне та ціннісне ставлення до власних і чужих почуттів, досвід терпимості і компромісної взаємодії в різних життєвих ситуаціях дадуть можливість формувати толерантну особистість дошкільника у взаємодії з оточуючими.

Література:

1. Носов В.І. Проблеми гуманізації дошкільного виховання / В.І. Носов // Педагогіка і психологія. – 2000. – № 1. – С. 77-81.
2. Общение детей в детском саду и семье / под ред. Т.А Репиной, Р.Б. Стеркиной. – М. : Педагогика, 1990. – 189 с.
3. Побірченко Н.С. Невичерпне джерело народної мудрості / Н.С. Побірченко // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / гол. ред. М.Т. Мартишок ; ред. кол. : В.Г. Кузь, Н.С. Побірченко, О.М. Коберник. – Умань : Софія, 2008. – Ч. 5. – С. 146-155.
4. Рубаха І.П. Любий малечі про цікаві речі : 5-6 років / І.П. Рубаха, Л.М. Рубаха. – Х. : Ранок, 2009. – 144 с.